

נדרים פרק תשיעי רבי אליעזר

(נדרים סד, א)

משנה:

רבי אליעזר אומר: פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו (שאומר לו אילו היית יודע שאומרים על אבך "אוי לו לאב שגדל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים", שכן רשעים דרכן לנדוד, כדאמרין לעיל בפירקין קמא (ט,א); ואם אמר "לאו, דאילו הייתי יודע לא הייתי נודד" - מתירין לו); וחכמים אוסרין (שאפילו אין דעתו להתחרט - נותנים לו דעת להתחרט).
אמר רבי צדוק: עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו - יפתחו לו בכבוד המקום (כלומר: אם כן יכולים לפתוח לו בכבוד אביו ואמו - פותחין לו נמי בכבוד המקום: שיכולים לומר לו נמי שכנגד הקב"ה עושה שנודד, ורשע הוא לשמים)! (גירסת רש"י: אלא אם אתה אומר כן שפותחין לו בכך) אם כן אין נדרים (בגמרא מפרש לה).
מודים חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו (במה שהדיר, והם צריכים לו להנאתו) שפותחין לו בכבוד אביו ואמו. [רש"י כנראה אינו גורס במשנה מילים אלה "שפותחין לו וכו'" שהרי כתב שפותחין לו בכבודם.]

ועוד אמר רבי אליעזר: פותחין בנוולד (בדבר שלא היה בעולם בשעת נדודו ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנודד) וחכמים אוסרין [רש"י כנראה אינו גורס "וחכמים אוסרין" כאן, אלא רק בסוף המשנה].
(ומפרש) כיצד?

אמר "קונם שאני נהנה לאיש פלוני", ונעשה סופר (אית דאמרי תלמיד שהוא צריך לו, ואית דאמרי בלד שצריך לו נמי) או שהיה משיא (המודד) את בנו, ואמר "אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר" - או "שהיה משיא את בנו בקרוב (זמן) - לא הייתי נודד";
"קונם לבית זה שאני נכנס" - ונעשה (אותו בית) בית הכנסת (האי - נולד ממש הוא), אמר "אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודד" - רבי אליעזר מתיר
וחכמים אוסרין (דקסברי אין פותחין בנוולד; ובמס' נזיר בפרק 'בית שמאי' (לבג) מפרש דזכינהו חכמים לרבי אליעזר והודה להם).

גמרא:

מאי (דקאמר לן רבי צדוק לרבי אליעזר) 'אין נדרים'?
אמר אביי: 'אם כן - אין נדרים ניתרין יפה' (כדפרשינן לעיל: אפילו שאין דעתו להתחרט, מתוך שמאיימין עליו כל כך משום כבוד אביו ואמו - אומר שמתחרט, אבל אין מתחרט לגמרי)

(נדרים סד, ב)

ורבא אמר: אם כן אין נדרים נשאלין לחכם (שאומר בלבו "מה לי לילך אצל חכם? לא צריכנא! דודאי מותר הוא", דכל כך הנאהו - ומתירו הוא בעצמו, והתורה אמרה 'לא יחל דברו' - הוא אינו מוחל, אבל אחרים מוחלים לו).

תנן: 'ומודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד אביו ואמו'; בשלמא לאביי, דאמר (היינו טעמא דרבנן משום) 'אם כן אין נדרים ניתרין' - הכא (מודו ליה לרבי אליעזר) כיון דאיחצף ליה (כולי האי מעיקרא דאדריה לאביו ולאמו מנכסיו) הא איחצף ליה (ועומד בחוצפו כדמעיקרא, ואי מתחרט - ודאי חרטה, ופיו ולבו שוין, ואהכי מתירין לו בכך); אלא לרבא דאמר (היינו טעמא משום) 'אם כן אין נדרים נשאלין לחכם' הכא (נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו) אמאי פותחין (מודו רבנן? הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעצמו בכבוד אביו ואמו)?

אמרי: כיון דכל נדרי לא סגיא להון דלאו חכם (לא סגי בלא שאלה לחכם, משום דאין פותחין בכבוד אביו ואמו שלא יתיר עצמו) - הכא נמי (בנדר שבינו לבין אביו ואמו מודו רבנן) פותחין (דבשביל האי נדר גרידא, דפתחו בכבוד אביו ואמו - לא אתי למימר אין נדרים נשאלין לחכם, כיון דכולהו נדרים בעלמא נשאלין לחכם).

ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנוולד [וחכמים אוסרין]:

מאי טעמא דרבי אליעזר?

אמר רב חסדא: (לפי שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו, כדמפרש לקמן [רש"י דף סה,א] 'ויאל משה') דאמר קרא [שמות ד,יט: ויאמר ה' אל משה במדין: לך שב מצרים]

כי מתו כל האנשים [המבקשים את נפשך] (ופתח לו המקום בכך 'לך שוב מצרים', ומותר לך כדון, שבשביל אותו שנדרת כבר מתים הן) - והא מיתה דנולד הוא! מכאן שפותחין בנולד. ורבנן (דלא סברי ליה דפותחין בנולד) (ורבנן) אמרי לך: ההוא - לאו נולד הוא). מאי טעמיהו?

קסברי: הנהו - מי מייתי? והא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי (כולא תירוצא דרבנן היא): **כל מקום שנאמר 'נצים' ו'נצבים' - אינן אלא דתן ואבירים** [מהפסוקים: [שמות ב,יג] ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך; [שמות ה,כ] ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה] (ולא מתו עד מעשה קרח!) (דהאי קא משמע לן רחמנא: 'כי מתו' - מי מתו? אלא ירדו מנכסיהם, והיינו 'כי מתו', דהכי קאמר רחמנא: הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת, ולא הוי נולד - אהכי אשתרי בההיא חרטה, אבל בנולד - לאו היינו חרטה להתיר בה את הנדר!) **אלא אמר ריש לקיש: (האי 'כי מתו' = שירדו מנכסיהן** (כבר בשעת הנדר, דלא נולד הוא, והיו כמתים).

אמר רבי יהושע בן לוי: כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת, שנאמר [בראשית ל,א: **ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיתה, ותאמר אל יעקב] הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי; ותניא: 'אדבעה חשובין כמת: עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים: עני - דכתיב כי מתו כל האנשים** [כדברי ריש לקיש לעיל]; **מצורע - דכתיב** (במדבר יב,יב) **אל נא תהי כמת** [אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו]; **וסומא - דכתיב** (איכה ג,ו) **במחשכים הושיבני כמתי עולם** (כשאדם נתון במחשך ואינו רואה חשוב כמת); **ומי שאין לו בנים - דכתיב: הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי.**

(נדריים סה, א) **תניא: 'המודר הנאה מחבירו - אין מתירין לו** (לנודר) **אלא בפניו'** (בפניו של מדיר [כלומר: של מי שגרם לנודר לנודר את הנדר, שהנדר הוא לטובתו של המדיר]). **מנא הני מילי?**

אמר רב נחמן: דכתיב (שמות ד,ט) **ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים** [המבקשים את נפשך]; (מהו 'במדיון לך') **אמר לו** (אלא הכי קאמר ליה): **במדיון נדרת** (לפני יתרו) - **לך והתר נדרך** (בפני יתרו) **במדיון** (שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו, ויתרו הדירו למשה שלא לשוב מצרים מפני אותו אנשים המבקשים להורגו, ואמר רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו), **דכתיב** (שמות ב,כא) **ויואל משה** [לשבת את האיש; ויתן את צפרה בתו למשה]; **אין 'אלה** [קמוצה] **'אלא שבועה, דכתיב** [ויחזקאל יז,ג: ויקח מזרע המלוכה, ויכרת אתו ברית] **ויבא אתו באלה** [ואת אילי הארץ לקח].

[הגמרא מסבירה באיזו שבועה מדובר ביחזקאל, שמוכיחה שצריך להתיר בפניו: [דברי הימים ב, לו,יג] **וגם במלך נבוכד נצר** [במקרא שלפנינו: נבוכדנאצר] **מרד אשר השביעו באלהים** <חיים> [ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משום אל ה' אלקי ישראל]; **מאי מרדותיה?** **אשכחיה צדקיה לנבוכד נצר דהוה קאכיל ארנבא חיה** (שאינה מבושלת; ואית דאמרי חיה ממש: שאכל אותה כשהיא חיה), **אמר ליה: אישתבע לי דלא מגלית עילוי ולא תיפוק מילתא! אישתבע.**

לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה (שהיה רוצה לגלות הדבר שיהו מבזין אותו בני העולם); **איתשיל אשבועתיה** (נשאל על שבועתו), **ואמר: שמע נבוכד נצר דקא מבזין ליה, שלח ואיתי סנהדרין וצדקיהו;** **אמר להון: חזיתון מאי קא עביד צדקיהו? לאו הכי אישתבע בשמא דשמיא דלא מגלינא?!?**

אמר ליה: איתשלי אשבועתא. **[אמר ליה: מתשלין אשבועתא?]** **אמרי ליה: אין!** **אמר להו: בפניו או אפילו שלא בפניו?** **אמרי ליה: בפניו!**

אמר להון: ואתון מאי עבדיתון (דשריתון ליה)? **מאי טעמא לא אמריתון** (ליה) **לצדקיהו** (דלא מציתו למשריה אלא בפניו)? **מיד** (איכה ב,י) **ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון** [העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלם] **אמר רבי יצחק: ששטו כרים מתחתיהם.**

משנה: **רבי מאיר אומר: יש דברים שהן כנולד** (דדמו לנולד) **ואינן כנולד** (אבל הן ממש אינן נולד ופותחין בהן);

ואין חכמים מודים לו.
כיצד?

אמר "קונם שאני [שאיני] נושא את פלונית שאביה רע" (תולה נדרו ברעות אביה; מכלל דאי לא הוה רשע - היה נושא אותה);

אמרו לו: "מת", או ש"עשה תשובה" (דהיינו נולד - פותחין בה, ואומר לו בשעת חרטה: "אילו היית יודע שאביה עושה תשובה - כלום היית נודר?" והוא אומר "לאו"; והכי נמי מכלב ונחש [להלן]) [וכן]

"קונם לבית זה שאני נכנס שהכלב רע בתוכו" או "שהנחש בתוכו"; אמרו לו "מת הכלב" או ש"נהרג הנחש" - הרי הן כנולד ואינו כנולד; ואין חכמים מודים לו.

גמרא:

קונם שאני [נכנס לבית זה שהכלב רע בתוכו] או "שהנחש בתוכו"; אמרו לו "מת הכלב" או ש"נהרג הנחש" - הרי הן כנולד ואינו כנולד; ואין חכמים מודים לו:

מת - נולד הוא (דהוי נולד גמור, ומאי קאמר 'אינו כנולד')!?

אמר רב הונא: נעשה כתולה נדרו בדבר (ברשעת אביה, דמשמע: כל זמן שאביה בחיים; דודאי אם אמר "שאיני נושא את פלונית" סתם - ודאי כדקאמרת; השתא דאמר "שאביה רע" - לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו, ואהכי פותחין לו לומר 'אילו היית יודע שמת...');

ורבי יוחנן אמר: (לא הוי נולד כלל דבשבעה שנדר) כבר מת (- אהכי פותחין לו, דכבר מת בשעה שנדר, והוה ליה בטעות) וכבר עשה תשובה" קאמרי ליה (והא דאמר במתניתין 'שהן כנולד' - דדמו לנולד פורתא).

(נדרים סה, ב)

מתיב רבי אבא [מהשנה להלן]: "'קונם שאיני נושא לפלונית כעורה" - והרי היא נאה; "שחורה" - והרי היא לבנה; "קצרה" - והרי היא ארוכה - מותר בה, לא מפני שבעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה, אלא שהנדר טעות (מעיקרא, ולא הוי נדר)'; בשלמא לרב הונא דאמר 'נעשה כתולה נדרו בדבר': תנא (רישא [כאן במשנתנו]) תולה נדרו בדבר, ותנא (סיפא) נדר טעות (דאינו נדר); אלא לרבי יוחנן דאמר 'כבר מת' ו'כבר עשה תשובה' - למה לי למתני תרי זימני נדר טעות? קשיא.

משנה:

ועוד אמר רבי מאיר: פותחין לו מן הכתוב שבתורה ואומרים לו: אילו היית יודע שאתה עובר על [ויקרא יט, יח] לא תקום ועל לא תטור [את בני עמך ואהבת לרעך כמוך, אני ה'] (שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרתו הנאתך, או שעשה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שנאה הדרתו, והתורה אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך [ויקרא יט, יז]: התורה הזקיקתו לפרנסו ולאזהבו ולהחיותו) ועל [ויקרא יט, יז] לא תשנא את אחיך בלבבך [הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא]; [ויקרא יט, יח]: לא תקם ולא תטר את בני עמך [ואהבת לרעך כמוך [אני ה']]; [ויקרא כה, לו]: אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך [וחי אחיך עמך]: שהוא עני (שמא יעני) ואין אתה יכול לפרנסו (מחמת נדרך); (ואם) אמר "אילו הייתי יודע" (בשעת הנדר בכל אזהרות הללו) שהוא כן לא הייתי נודר" - הרי זה מותר.

[## לכאורה המבנה של המשנה קשה: מדוע אין רבי מאיר מצטט את שני חלקי הפסוק בויקרא יט, יח בסמוך? מדוע בין הצוטוטים הביא את 'לא תשנא את אחיך בלבבך?' אולי: אחרי 'לא תשנא' - שנאה היא הסיבה העיקרית למי שמדיר מישהו מנכסיו - הוא מביא את הניגוד הדרוש: ואהבת לרעך כמוך; ואחר ההתייחסות לרגש השנאה והאהבה - כך מביא סיבה מעשית, שלא תוכל לעזור לרעך.]

גמרא:

אמר ליה רב הונא בר רב קטינא לרבנן: (אמאי פותח לו שמא יעני?) נימא (ליה מדיד: כל דמעני - לאו עלי נפיל (לפרנסו! ימנו לו גבאי לפרנסו!) מאי דמטי לי לפרנסו (למיהב לפרנסתו) - בהדי כולי עלמא מפרנסנא ליה (ואמאי מוזקק אני לפרנסו טפי משאר עלמא)?!

אמר ליה: אני אומר: (הא - לא מצי טעון): כל הנופל (בעניות) אינו נופל ל ידי גבאי תחלה (אלא קרובים מתגלגלין עמו).

משנה:

פותחין לאדם בכתובת אשתו.
ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה, והיתה כתובתה ארבע מאות דינרים, ובא לפני רבי עקיבא וחיבו ליתן לה כתובתה.
אמר לו: "רבי! שמונה מאות דינרין הניח אבא; נטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות; לא היה שתטול היא מאתים ואני מאתים?"
אמר לו רבי עקיבא: אפילו אתה מוכר שער ראשך (מפרש בגמרא) - אתה נותן לה כתובתה!!
אמר לו (הבעל): "אילו הייתי יודע שהוא כן - לא הייתי נודר."
והתירה רבי עקיבא.

גמרא:

(גירסת רש"י: שמע מינה דמטלטלי משתעבדי לכתובה: מדקאמר שמונה מאות זוז הניח לנו אבא, רצונה ליטול מאתים, שמע מינה דמטלטלי משתעבדי לכתובה); מטלטלי מי משתעבדי לכתובה (והא קיימא לן (כתובות פא,ב) דלא משתעבדי)?
אמר אביי: (הכי קאמר): קרקע שוה שמונה מאות דינר.
והקתני 'שער ראשו' (ומשמע דקאמר 'אפילו אין לך להשלים כתובה אלא משער ראשך זקוק אתה למוכרו ולהשלים לה'), ושער ראשו מטלטלי הוא (דכל העומד ליגזוז כגזוז דמי)!?
הכי קאמר (רבי עקיבא): אפילו (אין לך מה לאכול אלא אם כן תמכור שער ראשך - זקוק אתה ליתן לה כל הקרקע שיש לך) [ו] אתה מוכר שער ראשך ואוכל.
שמעת מינה אין מסדרין לבעל חוב (כלומר: דהכל גובין ממנו ונותנין לבעל חובו, מדקאמר ליה רבי עקיבא 'אתה מוכר שער ראשך ותאכל'; והא קיימא לן במסכת ערכין (כג,ב) ובבבא מצינא (קיד,א) דמניחין לו כלי תשמישו ומטה ומפץ ושולחן ומזון שלשים יום)?
אמר רב נחמן ברבי יצחק: (גירסת רש"י: הכי קאמר ליה: אפילו אתה נותן לה כל אשר לך, שאין לך לאכול אלא שער ראשך) -

(נדרים סו,א)

לומר שאין מקרעין שטר כתובה (אין קורעין לה כתובתה עד שתפרע לה הכל משלם).
(ואית דאמר: אין מסדרין לבעל חוב: אין עושין לו סדר של חיות: שאין מניחין לו מה שסדרו חכמים, כדאמרינן התם: שמניחין לו כלי תשמישו ומטה וכו').

משנה:

פותחין בימים טובים ובשבתות.
בראשונה היו אומרים: אותן הימים (ימים טובים ושבתות) מותרין (שבהן מותר) ושאר כל הימים אסורין, עד שבא רבי עקיבא ולימד שהנדר שהותר מכללו הותר כולו.
כיצד?
אמר "קונם שאיני נהנה לכולכם" - הותר אחד מהן הותרו כולן;
"שאיני נהנה לזה ולזה" - הותר הראשון הותרו כולן; הותר האחרון - האחרון מותר וכולן אסורין.
<הותר האמצעי - הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור>
(כדאוקימנא בפרק ארבעה נדרים: שתלאן כולן בראשון).
"שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן" ([## אפילו] בתוך כדי דיבור) - צריכין פתח לכל אחד ואחד.

"קונם יין שאני טועם, שהיין רע למעיים"; אמרו לו "והלא המיושן יפה למעיים" - הותר במיושן, ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין¹.

¹ ניסוח המשנה מאשר שלפני רבי עקיבא היתה הלכה שרק מה שהותר - הותר, והנדר קיים לגבי השאר: 'הותר במיושן, ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין' והיה אפשר לומר בקיצור: 'הותר בכל היין'! אלא יש כאן זכר למשנה

"קונם בצל שאני טועם, שהבצל רע ללב"; אמרו לו: "הלא הכופרי יפה ללב" - הותר בכופרי, ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים. מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים.

גמרא:

'הותר האחרון - האחרון מותר וכולן אסורין' - מאן תנא (מתניתין, דמשוי חילוק בין היכא דאמר כולכם להיכא דאמר לזה קרבן ולזה קרבן)? אמר רבא: רבי שמעון היא, דאמר 'עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד' (דתנן במסכת שבועות: היו חמשה תובעין אותו וכו' - רבי שמעון אומר: לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל אחד ואחד "שבועה לא לך" ונמצא בכולן לשקר, אבל אמר "שבועה לא לך, ולא לך" - אינו חייב אלא אחת. להכי נמי, מתניתין, היכא דאמר "קונם שאיני נהנה לכולכם" והותר באחד - הותר בכולן).

קונם יין שאני טועם [שהיין רע למעיים]: (אמאי קא מהדר תנא דהיכא דאמר לו "והלא המיושן יפה למעיים" דלא הוי נדר, דמשמע דוקא יפה, דאי לא הוי לא רע ולא יפה - לא הותר?) ותיפוק ליה (דלא הוי נדר) דאין רע (וה"ל נדר בטעות)? אמר רבי אבא: ועוד יפה קתני (והכי נמי גבי "אשה זו" לא מפני שהיא כעורה ונעשת יפה אחר כך, או שחורה ונעשת לבנה, אלא נאה ולבנה מעיקרא).

משנה:

פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו: אומרים לו "אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך "כך היא ווסתו של פלוני: מגרש את נשיו", ועל בנותיך יהו אומרים "בנות גרושות הן, מה ראתה אמן של אלו להתגרש?"², ואמר "אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר" - הרי זה מותר.

"קונם שאני נושא את פלונית כעורה" והרי היא נאה, "שחורה" והרי היא לבנה; "קצרה" והרי היא ארוכה - מותר בה; לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה, שחורה ונעשת לבנה, קצרה ונעשת ארוכה, אלא שהנדר טעות.

ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה, והכניסוה לבית רבי ישמעאל, וייפוא (שקישטוה והלבישוה ונראית יפה). אמר לו רבי ישמעאל: "בני - מזו נדרת?" אמר לו "לאו!" והתירה רבי ישמעאל. באותה שעה בכה רבי ישמעאל ואמר: בנות ישראל נאות הן, אלא שהעניות מנוולתן.

[## מכאן עד סוף המשנה איננו במשניות שבדפוס]

וכשמת רבי ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות: בנות ישראל - על רבי ישמעאל בכינה, וכן הוא אומר בשאול: (שמואל ב א, כד) בנות ישראל על שאול בכינה [בנות ישראל אל שאול בכינה; המלבשכם שני עם עדנים, המעלה עדי זהב על לבושכן].

גמרא:

מעשה לסתור (דרישא קתני אם היא נאה, מעיקרא הוי נדר בטעות, אבל אם נעשת נאה על ידי קישוט כגון הך דרבי ישמעאל - הוה ליה 'נולד', ואין פותחין בנולד; והדר קא מפיך מעשה (הוא) אפילו היכא דנעשת נאה על ידי קישוט פותחין לו)?

חסורי מחסרא והכי קתני: רבי ישמעאל אומר: אפילו כעורה ונעשת נאה (על ידי קישוט), שחורה ונעשת לבנה, קצרה ונעשת ארוכה (אינו נדר ופותחין לו), (ו)מעשה (נמי) באחד שנדר מבת אחותו והכניסוה לבית רבי ישמעאל וייפוא וכו'.

שלפני רבי עקיבא: תחילה אמרו: 'הותר במיושן', ומשנה לא זזה ממקומה, והוסיפו 'ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין'. וכן בהמשך.

² משנה אחרונה במסכת גיטין (גיטין דף צ, א) בית שמאי אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר (דברים כד) כי מצא בה ערות דבר - ואמר הנביא יחזקאל (טז, מד): הנה כל המשל עליך ימשל, לאמר: כאמה בתה. ולפיכך אולי הרמז גם - שיחשדו לא רק שהבנות תזנינה, אלא שהן ממזרות!

(נדרים סו, ב)
תנא: 'שן תותבת' (שנפלה שינה, והושיבה שן אחר באותו מקום ועומד בכיעור) היתה לה, ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב (באותו מקום של זה) משלו (והיינו שייפוח). כי שכיב רבי ישמעאל, פתח עליה ההוא ספדנא הכי: בנות ישראל! על רבי ישמעאל בכינה (עליו) המלבישכן וכו'.

ההוא דאמר לה לדביתהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולרבי שמעון".
רבי יהודה טעים, אמר: קל וחומר: ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאורים בספק, ואני על אחת כמה וכמה!
רבי שמעון לא טעים, אמר: ימותו כל בני אלמנה (כלומר: ימות הבעל, ותהא היא אלמנה, ואחר כך ימותו בניה) ואל יזוז שמעון ממקומו (שיטעום תבשילה)! ועוד: כי היכי דלא לתרגלי למינדר (ולחכי לא רצה לטעום: כי היכי דלא לירגלי למינדר שלא יהיו קלים בנדרים).

ההוא דאמר לדביתהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברבי שמעון בן גמליאל" אתת ורקק אלבושיה ושרייה.
אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: והא - האי לזילותא (דרבן שמעון בן גמליאל) קא מיכוין (וכל כמה דלא ירקא באנפיה ממש - ליכא זילותא, ואי לא - לא הוה מותרת, דאיהו על דעת כן אמרה כדי לזלזלו)!?
אמר ליה: מירק על מני [בגדי] דרבן שמעון בן גמליאל (דאדם חשוב הוא) - זילותא רבתא היא.

ההוא דאמר לה לדביתהו "קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך" (דמשום שהיה בה כל כך מומין קאמר לה: אם יש בה שום דבר יפה [נראה שמה שאמר "מום יפה" - פירושו: מאומה יפה]) לרבי ישמעאל ברבי יוסי".
אמר להם: שמא ראשה נאה (ולכך הדירה שתראהו לו)?
אמרו לו: סגלגל (דומה לאניצי פשתן שראשיהן סגלגלים עגולין).
שמא שערה נאה?
דומה לאניצי פשתן.
שמא עיניה נאות
טרוטות (רכות) הן.
שמא אזניה נאות?
כפולות הן.
שמא חוטמה נאה?
בלום (סתום) הוא.
שמא שפתותיה נאות?
עבות הן.
שמא צוארה נאה?
שקוט הוא (שראשה מונח בין כתיפותיה) ['שקוט' כמו שקוע].
שמא כריסה נאה?
צבה הוא.
שמא רגליה נאות?
רחבות כשל אוזא.
שמא שמה נאה?
לכלוכית שמה.

אמר להן: יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין (זה השם יפה לה, והיינו ודאי 'מום יפה שבה', ועל דעת כן הדירה: שתודיעני אותו דבר יפה, דשמה יפה לה, ששמה לכלוכית ואיהי נמי מלוכלכת.
ענין אחר יפה: אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין, דכיון דאין בה דבר יפה להראות - ודאי על דעת כן הדירה בעלה, שהיה יודע שאין בה דבר יפה, ואין יכולה להראות; והואיל ואין בה שום דבר יפה - נמצא שאין הנדר חל עליה) - ושרייה.

ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל, נסיב איתתא, אמר לה:
"בשילי לי תרי טלפי (שני רגלי בכהמה); בשילי לי תרי טלפי (ובישלה שני עדשים, שלא היתה מכרת בלשונות שלהם; בארץ ישראל לא היו טוענין כך).

ואית דגרסי 'בשילי טלופחי' - כלומר מעט עדשים, שכן אדם נוהג לומר; ואיהי סברה דשתי עדשים קאמר לה, ובשלה לו שתי עדשים בלבד, ולא רצתה לשנות על דבריו) רתח עליה ;
למחר (אמר: אי אמינא לה נמי תרי - תעביד לי כאיתמול) אמר לה: "בשילי לי גריוא"
(מידה גדולה, דסבר כי היכי דתטרח עליה דמילתא ולא תבשיל אלא כדי סעודה); בשילה ליה
גריוא! אמר לה: "זילי אייתי לי תרי בוציני" (לשון שני שרגי: שני מנורות,
דתרוייהו נקראו בוציני בלשון ארמי). אזלת ואייתי ליה תרי שרגי.
אמר לה "זילי תברי יתהון על רישא דבבא" (על ראש הפתח ומחמת כעס אמר
לה). הוה יתיב בבא בן בוטא אכבא, וקא דאין דינא (ואיהי סברה דקאמר לה
למיתבר יתהון על רישא דבבא בן בוטא דהוה יתיב תמן). אזלת ותברת יתהון על רישיה.
אמר לה: מה הדין דעבדת?
אמרה ליה: כך ציוני בעלי!
אמר: את עשית רצון בעליך - המקום יוציא ממך שני בנים כבבא
בן בוטא.

הדרן עלך רבי אליעזר.